

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЯКОСТІ ВИРОБНИЦТВА ВІВЧАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ – ШЛЯХ ДО ПРИБУТКОВОСТІ

Л. В. Жарук, кандидат економічних наук,
старш. наук. співроб.

ORCID: 0000-0002-0836-7400

Інститут тваринництва степових районів імені М. Ф. Іванова
«Асканія-Нова» - Національний науковий селекційно-генетичний
центр з вівчарства
вул. Соборна, 1, смт Асканія-Нова, Чаплинський р-н,
Херсонська обл., 75230, Україна
e-mail: ascitsr_priemnaya@ukr.net

Надійшла 14.06.2021

Мета. Дослідження науково-теоретичних підходів до управління якістю продукції вівчарства та розробка схеми впливу систем якості на підвищення прибутку вівчарських підприємств. **Методи.** При дослідженні використані методи абсолютних та порівняльних переваг, альтернативний аналіз, аналітичне моделювання, оптимізація та визначення рівноваги. **Результати.** Вигоди, які можуть одержати вівчарські підприємства в результаті створення, впровадження та сертифікації систем якості за міжнародними стандартами ISO серії 9000, доцільно об'єднати у наступні три групи: збільшення обсягу продажу; зниження собівартості продукції; можливість підвищення ціни на продукцію. Зростання обсягу продажів у результаті сертифікації можна досягти як на вітчизняному, так і зовнішніх ринках. Це може бути досягнуто завдяки забезпеченню потреб і дотриманню вимог покупців або замовників, підвищенню конкурентоспроможності продукції, зміцненню репутації та авторитету підприємства і рекламуванню продукції. Скорочення витрат відбувається з причини зменшення кількості не якісної продукції. Можливість підвищення ціни на продукцію визначається тим, що сертифікація систем якості надає можливість підприємствам підвищити ціни на експортовану продукцію до рівня середньосвітових за рахунок дотримання вимог стандартів на всіх етапах її виробництва. **Висновки.** Впровадження системи якості забезпечує підвищення прибутку вівчарського підприємства. Сертифікація продукції вівчарства на всіх

етапах виробництва – основний засіб підтвердження її якості, а також елемент захисту інтересів і прав споживачів. Для успішної сертифікації вітчизняної продукції за міжнародними стандартами важливого значення набуває переорієнтація системи сертифікації України до вимог світового ринку, а також гармонізація основної частини вітчизняних стандартів відповідно до міжнародних стандартів.

Ключові слова: управління якістю, попит, ціна, конкурентоспроможність, продукція вівчарства, вовна.

DOI : <https://doi.org/10.33694/2617-0787-2021-1-14-67-76>

IMPLEMENTATION of a QUALITY SYSTEM for the SHEEP BREEDING PRODUCTS PRODUCTION IS the PATH to PROFITABILITY

L. V. Zharuk, Candidate of Economics Sciences,
Senior Researcher

ORCID: 0000-0002-0836-7400

“Ascania Nova” Institute of Animal Breeding in the Steppe Regions
named after M. F. Ivanov - National Scientific Selection-Genetics

Center for Sheep Breeding

1, Soborna Street, Askania Nova, Chaplynka district,
Kherson region, 75230, Ukraine

e-mail: ascitsr_priemnaya@ukr.net

Aim. Research of scientific and theoretical approaches to quality management of sheep breeding products and development the scheme for the influence of quality systems on increasing the sheep breeding enterprises profits. **Methods.** The study used the methods of absolute and comparative advantages, alternative analysis, analytical modeling, optimization and determination of equilibrium. **Results.** The benefits that can be obtained by sheep breeding enterprises as a result of the creation, implementation and certification of quality systems in accordance with international standards ISO 9000, series should be grouped into the following three groups: increase in sales; reducing the cost of production; the possibility of increasing the price of products. The growth in sales volume as a result of certification can be achieved both in the domestic and foreign markets. This can be achieved by meeting the needs and requirements of buyers or customers, increasing the competitiveness of products, strengthening the reputation and authority of the enterprise, and promoting products. Cost reduction occurs due to a de-

crease in the number of poor quality products. The possibility of raising the price of products is determined by the fact that certification of quality systems allows enterprises to raise prices for exported products to the level of the world average due to compliance with the requirements of standards at all stages of their production. **Conclusions.** The introduction of a quality system ensures an increase in the profits of sheep breeding enterprises. Certification of sheep products at all stages of production is the main means of confirming their quality, as well as an element of protecting the consumers' interests and rights. For the successful certification of domestic products in accordance with international standards, the reorientation of the certification system of Ukraine in accordance with the requirements of the world market, as well as the harmonization of the domestic standards main part with international standards, is of great importance.

Keywords: quality management, demand, price, competitiveness, sheep breeding products, wool.

DOI: : <https://doi.org/10.33694/2617-0787-2021-1-14-67-76>

ВНЕДРЕНИЕ СИСТЕМЫ КАЧЕСТВА ПРОИЗВОДСТВА ПРОДУКЦИИ ОВЦЕВОДСТВА – ПУТЬ К ПРИБЫЛЬНОСТИ

Л. В. Жарук, кандидат экономических наук,
старш. науч. сотруд.

ORCID: 0000-0002-0836-7400

Институт животноводства степных районов имени М. Ф. Иванова
«Аскания-Нова» - Национальный научный селекционно-генетический центр по овцеводству
ул. Соборная, 1, пгт. Аскания-Нова, Чаплинский р-н,
Херсонская обл., 75230, Украина
e-mail: ascitsr_priemnaya@ukr.net

Цель. Исследование научно-теоретических подходов к управлению качеством продукции овцеводства и разработка схемы влияния систем качества на повышение прибыли овцеводческих предприятий. **Методы.** При исследовании использованы методы абсолютных и сравнительных преимуществ, альтернативный анализ, аналитическое моделирование, оптимизация и определение равновесия. **Результаты.** Выгоды, которые могут получить овцеводческие предприятия в результате создания, внедрения и сертификации систем качества по международным стандартами ISO серии 9000, целесообразно объединить в

следующие три группы: увеличение объема продаж; снижение себестоимости продукции; возможность повышения цены на продукцию. Рост объема продаж в результате сертификации можно достичь как на отечественном, так и внешнем рынках. Это может быть достигнуто благодаря обеспечению потребностей и соблюдению требований покупателей или заказчиков, повышению конкурентоспособности продукции, укреплению репутации и авторитета предприятия и рекламированию продукции. Сокращение расходов происходит по причине уменьшения количества не качественной продукции. Возможность повышения цены на продукцию определяется тем, что сертификация систем качества позволяет предприятиям повысить цены на экспортируемую продукцию до уровня среднемировых за счет соблюдения требований стандартов на всех этапах ее производства. **Выводы.** Внедрение системы качества обеспечивает повышение прибыли овцеводческих предприятий. Сертификация продукции овцеводства на всех этапах производства – основное средство подтверждения ее качества, а также элемент защиты интересов и прав потребителей. Для успешной сертификации отечественной продукции по международным стандартам важное значение приобретает переориентация системы сертификации Украины по требованиям мирового рынка, а также гармонизация основной части отечественных стандартов с международными стандартами.

Ключевые слова: управление качеством, спрос, цена, конкурентоспособность, продукция овцеводства, шерсть.

DOI: : <https://doi.org/10.33694/2617-0787-2021-1-14-67-76>

Постановка проблеми. Стаття присвячена дослідженню сутності управління якістю та підвищенню конкурентоспроможності продукції вітчизняного виробництва, зокрема продукції вівчарства. Відзначено важливість сертифікації систем менеджменту якості як способу підтвердження якості та захисту прав споживачів.

Конкуренція на світових ринках, у зв'язку із вступом України до ВТО, потребує досконалого знання кон'юнктури світового ринку, розробки довгострокової зваженої стратегії проникнення на ці ринки та, головне – застосування ефективних механізмів закріплення й утримання стійких позицій на них. Необхідною передумовою успішної реалізації Україною такої зовнішньоекономічної стратегії є формування в країні потужного науково-технічного та економічного потенціалу, який спирався б на інноваційну основу та управління якістю продукції, що забезпечить її прорив на міжнародні ринки.

Отже, завдання підвищення конкурентоспроможності підприєм-

ств «проблемних» галузей, до яких належить виробництво та переробка продукції вівчарства, є на сьогодні ключовим. Практика свідчить, що більшість вітчизняних суб'єктів господарювання не може зайняти гідну позицію на ринку, насамперед через невідповідний рівень якості запропонованої продукції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема управління якістю продукції широко розглядається в наукових роботах вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів. Серед них слід відзначити праці Басовського Л. Е., Вакуленко А. В., Ганаби М. Д., Гунькало А., Наумова О. Б., Ігнат'єва І. А., Шаповала М. І. та інших [1, 2,3,4,5,6,7]. Але практична потреба у впровадженні сучасного механізму управління якістю продукції і особливо витратами на її забезпечення не має достатнього теоретичного обґрунтування, оскільки відсутні наукові розробки, які б охоплювали весь комплекс забезпечення виробництва якісної продукції вівчарства та уникнення проблем, які виникають при її переробці підприємствами України.

Мета статті. Дослідження науково-теоретичних підходів до управління якістю продукції вівчарства та розробці теоретичних та практичних рекомендацій щодо їх систематизації.

Результати дослідження. Розгляд будь-якого питання чи проблеми необхідно починати з визначення тих понять і термінів, що з ними пов'язані. У галузі управління якістю центральними поняттями виступають «якість продукції», «система якості (менеджменту якості)», «управління якістю», «забезпечення якості», «поліпшення якості», «витрати на якість», «сертифікація» і ряд інших термінів.

Визначення «якості», що міститься в стандарті ISO 8402-94, передбачає орієнтацію на думку споживачів. Тобто враховуються потреби споживачів (замовників), їх вимоги до властивостей і характеристик до товарів і послуг. Відповідно до цього визначення, продукція визначається якісною, якщо вона не тільки добре виконує покладені на неї функції, але й відповідає потребам і вимогам споживачів. У відповідності з визначенням, якість відноситься до сфери суб'єктивних оцінок. Тобто, якщо предмет задовольняє потреби споживачів, то він має якість, а якщо навпаки – то не має. (Між-народні стандарти ISO 9000 версії 2000 року внесли певні зміни в тлумачення поняття якості). Стандартом ISO 9000-2000 якість інтерпретується як ступінь, до якого сукупність власних характеристик задовольняє вимоги. Поняття якості, як відповідність призначенню, було переважним в умовах планової економіки.

У відповідності до «загального управління якістю» якість пов'язана не з наявністю тих чи інших характеристик продукції, а з її здатністю задовольняти потреби споживача, якість сьогодні – це

задоволення вимог і потреб замовника [8]. Таке спрощене розуміння якості викликає деякі заперечення. Дане трактування не враховує саму сутність якості. Задоволення потреб споживача товаром здійснюється за допомогою визначених властивостей і характеристик, властивих товару. Визначення потреб споживачів та відповідність характеристик продукції є особливо важливим для одного з основних видів вівчарської продукції – вовни, як умови формування конкурентоспроможності вівчарських підприємств.

В. Е. Швець вважає, що технократичний погляд у відношенні якості продукції не охоплює економічні показники, показники ступеня задоволеності споживачів [9]. Як він зазначає, у його визначенні увага концентрується на системі взаємин між виробником продукції і зацікавленими сторонами з приводу властивостей продукції. Тобто, автор акцентує свою увагу не тільки на задоволення потреб споживачів, але й на задоволення інтересів виробників продукції.

За останнє десятиліття створення, впровадження та сертифікація систем якості відповідно до міжнародних стандартів ISO серії 9000 отримало все більшу популярність серед підприємств промислово розвинутих країн. Крім цього, збільшується кількість країн, у яких на підприємствах створюються та сертифікуються системи якості відповідно до цих стандартів, а також кількість країн, де міжнародні стандарти ISO серії 9000, визнані як національні, в тому числі і Україна.

На даний час наявність міжнародного сертифікату на систему якості є необхідною умовою в переговорах із замовником. Тобто закордонний і вітчизняний замовник починає переговори про укладення контракту з перевірки наявності міжнародного сертифікату на систему якості [10, 11]. Ця необхідність викликана тим, що потенційний замовник хоче бути впевнений у тому, що підприємство здатне випускати продукцію високої якості, яка відповідає усім його вимогам.

Що стосується вівчарства, то на сьогодні систему менеджменту якості, згідно зі стандартами ISO 9001-2015, в ланцюжку виробництва продукції вівчарства: виробництво вовни → первинна переробка (мийка) → виготовлення топсу → виготовлення тканини, не налагоджено. Основною причиною є відсутність зв'язку виробник-споживач, тобто виробники продукції вівчарства не мають сигналу від споживачів їх продукції щодо підвищення якості продукції, яку виробляють. Основний сигнал – ціна, яка диференційована в залежності від якості.

Відсутність системного підходу в управлінні якістю на кожному виробничому етапі не гарантує відповідність вимогам стандартів їх

продукції.

Ланцюг відповідності вимогам до якості продукції на кожному етапі виробництва є основною передумовою виробництва кінцевої продукції, яка забезпечить максимальну ціну на неї, а отже, дозволить зайняти конкурентну нішу на світовому ринку.

У літературі виділяється досить великий перелік вигод, що можуть одержати підприємства в результаті міжнародної сертифікації систем якості. У більшості випадків така сертифікація впливає на збільшення прибутку підприємства. На рисунку 1 представлено схему, що показує вплив сертифікації систем якості за міжнародними стандартами на зміну прибутку вівчарського підприємства.

Рисунок 1. Схема впливу систем якості на підвищення прибутку вівчарського підприємства

Усі вигоди, що можуть одержати вівчарські підприємства в результаті створення, впровадження та сертифікації систем якості за міжнародними стандартами ISO серії 9000, доцільно об'єднати в наступні три групи:

- збільшення обсягу продажу;
- зниження собівартості продукції;
- можливість збільшення ціни на продукцію.

Збільшення обсягу продажів у результаті сертифікації можна досягти як на вітчизняному, так і зовнішніх ринках. Це може бути досягнуто завдяки поліпшенню задоволення запитів і дотримання вимог покупців (замовників), забезпеченню конкурентоспроможності продукції, зміцненню репутації (іміджу), авторитету підприємства і забезпечення реклами продукції, підвищенню швидкості і легкості оцінки рівня якості продукції замовником. Скорочення витрат відбувається з причини зменшення кількості неликвідної продукції. Можливість підвищення ціни на продукцію визначається тим, що сертифікація систем якості надає можливість підприємствам підвищити ціни на експортовану продукцію до рівня середньосвітових.

Сертифікація продукції на усіх етапах виробництва – основний засіб підтвердження її якості, а також засіб захисту інтересів і прав споживачів. Для успішної сертифікації вітчизняної продукції за міжнародними стандартами важливого значення набуває переорієнтація системи сертифікації України до вимог світового ринку, а також гармонізація основної частини вітчизняних стандартів відповідно до міжнародних стандартів.

Висновки. Впровадження і сертифікація систем менеджменту якості за міжнародними стандартами дозволить підприємствам подолати негативні умови, що склалися (низькі ціни на продукцію, незначний обсяг продаж, невдоволення споживачів якістю запропонованих товарів) і позитивно позначиться на результатах їх діяльності.

Збільшення обсягу продажів буде досягнуто завдяки поліпшенню задоволення запитів і дотримання вимог покупців. Підвищення ціни на продукцію вівчарства забезпечить конкурентоздатність галузі як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках.

Список використаних джерел

1. Басовский Л. Е., Протасьев В. Б. Управление качеством : учебник. Москва : ИНФРА, 2002. 212 с.

2. Вакуленко А. В. Управління якістю : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. 2-ге вид., без змін. Київ : КНЕУ, 2006. 167 с.

3. Ганаба М. Д. Якість як основний критерій виробництва кункурентоспроможної продукції. *Економіка АПК*. 2006. № 9. С. 108–113.
4. Гунькало А. Оцінювання результативності та ефективності системи управління якістю. *Стандартизація, сертифікація, якість*. 2007. № 3. С.40-43.
5. Ігнат'єва І. А. Стратегічний менеджмент: теорія, методологія, практика : монографія. Київ : Знання України, 2005. 250 с.
6. Наумов О. Б., Мартинова О. В. Концептуальні підходи до формування механізму адаптаційних систем управління якістю текстильної продукції. *Економіка: проблеми теорії та практики*. Дніпропетровськ, 2008. Вип. 238. Т. 4. С. 968–978.
7. Шаповал М. І. Менеджмент якості : навч. посіб. Київ, 2007. 471 с.
8. Качалов В. А. Всеобщий менеджмент качества – стратегия XXI века. *Стандарты и качество*. 2004. № 9. С 56–60.
9. Швец В. Е. Основные направления совершенствования и структура системы менеджмента качества на базе новых версий ISO серии 9000 : 2000 : материалы междунар. проекта «Созвездие качества «2000». Киев : Украинская ассоциация качества, межотраслевой центр качества «Прирост», 2000. 220 с.
10. Бондарев Б. И. О качестве у нас думает каждый. *Сертификация*. 2006. № 1. С. 12–14.
11. Лapidус В. А. На что потрачен век? *Методы менеджмента и качества*. 2000. Июнь. С. 4–8.

References

1. Basovskiy, L. E., & Protas'ev, V. B. (2002). *Upravlenie kachestvom : uchebnyk [Quality management]*. Moscow: INFRA [in Russian].
2. Vakulenko, A. V. (2006). *Upravlinnia yakistiu: navch.-metod. posib. dlia samost. vyvch. dysts. [Quality management: a textbook for independent study of disciplines]*. (2-nd ed.), Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
3. Hanaba, M. D. (2006). Yakist yak osnovnyi kryterii vyrobnytstva kunkurentospromozhnoi produktii [Quality as the main criterion for the production of competitive products]. *Ekonomika APK – Economics of AIC, 9, 108–113* [in Ukrainian].
4. Hunkalo, A. (2007). Otsiniuvannia rezultatyvnosti ta efektyvnosti systemy upravlinnia yakistiu[Evaluation of the effectiveness and efficiency of the quality management system]. *Standartyzatsiia, sertyfikatsiia, yakist - Standardization, certification, quality, 3, 40-43* [in Ukrainian].
5. Ihnatieva, I. A. (2005). *Stratehichnyi menedzhment: teoriia, metodolohiia, praktyka [Strategic management: theory, methodology, practice]*. Kyiv: Znannia Ukrainy [in Ukrainian].
6. Naumov, O. B., & Martynova, O. V. (2008). Kontseptualni pidkhody do formuvannia mekhanizmu adaptatsiinykh system upravlinnia yakistiu tekstylnoi produktii [Conceptual approaches to the mechanism of adaptive quality management systems formation for textile products]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky - Economics: problems of theory and practice*. (Issue 238), (Vol. 4), (pp. 968–978). Dnipropetrovsk [in Ukrainian].

7. Shapoval, M. I. (2007). *Menedzhment yakosti [Quality management]*. Kyiv [in Ukrainian].

8. Kachalov, V.A. (2004). Vseobshchiy menedzhmentkachestva – strategiya XXI veka [Total quality management is the strategy of the XXI century]. *Stadarty i kachestvo - Standards and quality*, 9. 56-60 [in Russian].

9. Shvets, V. E. (2000). *Osnovnye napravleniya sovershenstvovaniya i struktura sistemy menedzhmenta kachestva na baze novikh versiy ISO serii 9000 :2000 : materialy mezhdunar. proekta «Sozvezdie kachestva «2000» [The main directions of improvement and the structure of the quality management system based on the new versions of ISO series 9000: 2000: materials of the international project "Constellation of quality" 2000]*. Kyiv: UAKMTSK «Prirost» [in Russian].

10. Bondarev, B. I. (2006). O kachestve u nas думаet kazhdyy [Everyone thinks about quality]. *Sertifikatsiya - Certification*, 1, 12–14 [in Russian].

11. Lapidus, V. A. (2000). Na chto potrachen vek? [What was the century on?]. *Metody menedzhmenta i kachestva - Management and quality methods*, 6, 4–8 [in Russian].